

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านชน้ำเย็น

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

กฤษฎา พลศรี : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรณี : บ้านซับน้ำเย็น หมู่ 14 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หัสไชย บุญจง , 76 หน้า

ISBN :

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านซับน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบศักยภาพและประสิทธิภาพของหมู่บ้าน ในการดำเนินการด้านกองทุน เงิน 1 ล้านบาทที่รัฐบาลจัดสรรให้ รวมทั้งผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านบวกและด้านลบที่มีต่อหมู่บ้านซับน้ำเย็น

สำหรับวิธีการประเมิน ใช้แบบ CIPP MODEL ของ สคัฟเฟิลบีม ซึ่งมีการประเมิน 4 ด้าน คือ สภาพแวดล้อม (C) ด้านปัจจัยนำเข้า (I) ด้านกระบวนการ (P) และด้านผลผลิต (P) โดยใช้เครื่องมือ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.1 – บร.12) ในการเก็บข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อการประเมินโครงการ ซึ่งแบบเก็บข้อมูล บร. ต่าง ๆ นี้ มีการเก็บข้อมูลรวม 2 แบบ คือ 1) การสัมภาษณ์ การสังเกต และการประชุม และ 2) ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้แล้ว เช่น ข้อมูลงบประมาณ, กชช. 2ก. ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลทุติยภูมิ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้ การปล่อยกู้ให้เกษตรกรบรรลุลวัตถุประสงค์เป็นไปตามเป้าหมาย แต่ประสิทธิภาพของการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องการ เช่น การสร้างงานและอาชีพอาจไม่เกิดขึ้น แต่สนับสนุนหรือเสริมอาชีพเดิมของเกษตรกร นับว่าประสบความสำเร็จ สำหรับการคืนเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย คาดว่าไม่มีปัญหาแม้ว่าเกษตรกรจะต้องไปกู้เงินนอกระบบมาใช้ก็ตาม เพราะต้องการรักษาความเชื่อถือ และความสัมพันธ์กับผู้ค้าประกัน

ข้อเสนอแนะในการบริหารกองทุนให้เกิดความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น รัฐบาลควรมีการส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ความรู้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านอย่างแท้จริง ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำบัญชีเงินกู้ยืม มีการชี้แนะแนวทางในการดำเนินการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดแนวโน้มในการชำระเงินคืนต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา... กฤษฎา พลศรี

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หัสไชย บุญจง

หน้าอนุมัติ

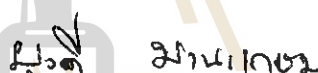
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

 (ผ.ดร. นีระใจ นวนพอง)

กรรมการสอบ

 (ผ.ดร. นีระใจ นวนพอง)

 (ผ.ดร. ชอค สานกอม)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่..... เดือน..... - 8 ต.ค. 2545 พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัศไชย บุญจง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยวดี มานะเกษม ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาการทำงานรวมถึงการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณชาวบ้านหมู่บ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอันสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นประโยชน์เสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชนน้ำเย็น ซึ่งนำโดย นายแสง ผาสุก ผู้ใหญ่ชนน้ำเย็น ซึ่งให้ความเมตตาและคำแนะนำสำหรับการทำงานภายในหมู่บ้าน ขอขอบคุณคุณอนุสรณ์ รักษาวงศ์ พัฒนาการตำบลปากช่อง สำหรับคำแนะนำและเป็นທີ່ปรึกษาที่ดี และที่ขาดไม่ได้คือเพื่อ ๆ บัณฑิตตำบลปากช่องทุกคนสำหรับความร่วมมือในการทำงานและเป็นกำลังใจตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา รวมทั้งพี่น้องผองเพื่อนที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

กฤษฎา พลศรี

สิงหาคม 2545

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์.....	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีการดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1.นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ..	5
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544...	8
2.3 ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชนับน้ำเย็น.....	10
3. หลักการและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน ฯ.....	13
3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ฯ.....	13
3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน ฯ.....	14
3.3 หลักการพิจารณาเงินสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ฯ.....	14
3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	15

4. หลักการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model	16
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ	
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	17
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	18
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด.....	19
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ.....	22
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการฯ	
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	25
1.1 บริบทระดับประเทศหรือระดับมหภาค.....	25
1.1.1 ความยากจนของคนในประเทศ.....	25
1.1.2 นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ...	26
1.1.3 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน.....	29
1.1.4 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นในชนบท.....	30
1.1.5 ค่านิยมในกระแสของท้องถิ่นชนบท.....	32
1.2 บริบทระดับชุมชนหรือระดับจุลภาค.....	32
1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านชนน้ำเย็น.....	32
1.2.2 สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านชนน้ำเย็น.....	33
1.2.3 เศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านชนน้ำเย็น.....	33
1.2.4 ด้านวัฒนธรรม.....	33
1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ	34
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	36
2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า.....	36
2.2 ผลการประเมินกระบวนการ.....	37
2.3 ผลการประเมินผลผลิต.....	39

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

นายกรัฐมนตรี ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้กำหนดให้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อช่วยลดปัญหาความยากจน และนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคม เป็นการสร้างและกระจายโอกาสให้ประชาชน ได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญาและศักยภาพสำหรับก้าวสู่เศรษฐกิจใหม่ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการหารายได้ ทั้งยังสร้างประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจรากฐานของประเทศ

หมู่บ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ได้รับการอนุมัติการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และได้รับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านชนน้ำเย็น ในการบริหารจัดการกองทุนของบ้านชนน้ำเย็นนี้มีการบริหารงาน โดยคณะกรรมการ 15 คน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จากผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีความตั้งใจจริงในการทำงาน เพื่อการบริหารจัดการประเมิณผล และพัฒนากองทุนให้ยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงเห็นควร ให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิต เพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดให้มีปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้ นักศึกษาดมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจักต้องส่งรายงานในรูปของสารนิพนธ์

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนทั้ง 5 ข้อหรือไม่ ซึ่งวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้ง 5 ข้อ กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

1.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ปัญหา เสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา รวมทั้งแนวทางการแก้ปัญหา

3. เพื่อให้เกิดเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้

4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีหรือต้นแบบทางความคิดที่ได้นำมาใช้ปฏิบัติการจริง โดยการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่รับผิดชอบ ด้วยกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วมชีพโหมด (CIPP Model) ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยที่ตัวอักษร CIPP มีความหมายดังนี้

C ย่อมาจาก	Context	คือบริบทของหน่วยระบบ
I ย่อมาจาก	Input	คือปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ

P ย่อมาจาก Product คือผลผลิตของหน่วยระบบ

จากกระบวนการ CIPP Model นี้สามารถแบ่งการตัดสินใจควบคู่กับการประเมินโครงการดังกล่าวได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง
3. การตัดสินใจในการปฏิบัติ
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ

สรุปได้ว่า CIPP Model เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ โดยสามารถแสดงเป็นแผน ได้ดังรูปนี้

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนของหมู่บ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 ผู้ประเมินมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาระเบียบ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
2. เข้าไปศึกษาการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชนน้ำเย็น ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุน
3. ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้ใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ซิฟท์โมเดล ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ มาวิเคราะห์กองทุนของหมู่บ้านชนน้ำเย็น และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่ทำการเก็บข้อมูลในครั้งนี้
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลจากแบบรายงาน บร.1 – บร.12 บางส่วนต้องทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
5. นำข้อมูลที่ได้มาประมวลสังเคราะห์ตามประเด็นที่จะต้องเขียนสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ มีดังนี้

1. ได้ทราบว่าการที่รัฐบาลมีนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถช่วยพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนตามนโยบายรัฐบาลที่ตั้งไว้จริงหรือไม่
2. ได้ทราบว่าท้องถิ่นสามารถบริหารเงินกองทุนได้เอง และสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือไม่
3. ได้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
4. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตลอดจนแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆ ระหว่างหมู่บ้านและชุมชน ตลอดจนทัศนคติของประชาชนที่มีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักวิชาต่างๆ ที่ปรากฏในบทนี้ เป็นหลักวิชาที่ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ประมวลจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่นๆ เพื่อแสดงว่าหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระ และหลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้อง และมีความสมเหตุสมผลในทางวิชาการ หลักวิชาด้านเนื้อหาสาระ และประเด็นเทคนิคการประเมินดังกล่าวมี 5 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบาย

รัฐบาลยุคปัจจุบัน โดยการนำอง ฯพณฯ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความจำเป็นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองของชุมชนหมู่บ้านจนเกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน จึงมีนโยบายเร่งด่วนและได้แถลงต่อรัฐบาลถึงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหนึ่งล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคน และครัวเรือนการควบคุมดูแลกันในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน สังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ เป็นต้น
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการ และด้านการจัดการกองทุน

4. การติดตามและการประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความ โปร่งใส และประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินทุนของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา เสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

กล่าวโดยสรุปแล้ว กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง เป็นกองทุนรวมในระดับชาติ เพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกแห่ง ชุมชนละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนบริหารจัดการกันเอง ภายใต้ปรัชญา การร่วมคิดและดำเนินการ โดยกระบวนการประชาสังคม และการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนให้นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ผลแห่งการเป็นภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ตอนที่ 2

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากหมวดที่ 1 สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน ทั้งนี้ยังประกอบไปด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายแนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุน
3. จัดทำร่างกฎหมาย กทบ. เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน จ่ายเงิน เก็บรักษาและจัดสรรเงินกองทุน
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการและการบริหารกองทุน
7. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินการตามระเบียบ
8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ

9. เพื่อประโยชน์ในการบริหาร สามารถขอเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานได้
10. รายงานผลการดำเนินงาน ให้คณะรัฐมนตรีปีละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย
11. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนด

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยสำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงาน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงการจัดตั้งนโยบาย และแนวทางในการบริหาร
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ
6. สนับสนุนให้มีการประชุมและฝึกอบรมบุคลากร
7. เสนอความคิดเห็น สนับสนุน ปรึกษาหารือ แก่คณะกรรมการ
8. รายงานผลการปฏิบัติงาน

2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวดที่ 1 ชื่อความทั่วไป

หมวดที่ 1 กล่าวถึงความหมายของคำที่ใช้ในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

หมวดที่ 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวดที่ 2 กล่าวถึงปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ วัตถุประสงค์ในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน แหล่งเงินทุน โดยมาจากเงินอุดหนุนของรัฐบาล เงินกู้ยืม ดอกผลหรือประโยชน์จากกองทุน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงกฎข้อบังคับที่คณะกรรมการต้องปฏิบัติในการจัดสรรเงินกองทุนแก่สมาชิกกองทุนด้วย

หมวดที่ 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีคณะอนุกรรมการสนับสนุน ประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นรองประธาน นอกจากนี้ยังประกอบด้วยปลัดกระทรวง และอธิบดีกรมต่างๆ ด้วย

คณะกรรมการสนับสนุนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดแผนปฏิบัติการบริหารจัดการเงินกองทุน
2. สนับสนุนและพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคณะกรรมการ
3. บูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณ
4. ปรับปรุง แก้ไข ระเบียบข้อบังคับกองทุนตามแผนงานของรัฐ
5. แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

หมวดที่ 4 คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด โดยให้ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ปลัดจังหวัดเป็นรองประธาน ผู้แทนจากกระทรวงต่างๆ และธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หน้าที่ของคณะกรรมการระดับจังหวัดมีดังนี้

1. รับขึ้นทะเบียนกองทุน
2. ให้ความเห็นผลการประเมินความพร้อมของกองทุน
3. สนับสนุนความพร้อม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน
4. จัดทำระบบข้อมูลเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกองทุนต่างๆ ในจังหวัด
5. รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัด
6. แต่งตั้งคณะทำงาน และปฏิบัติตามหน้าที่อื่น

หมวดที่ 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวน 15 คน โดยคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และคุณสมบัติที่ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด หน้าที่อำนาจความรับผิดชอบของคณะกรรมการมีดังนี้

1. บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์
2. ออกระเบียบหลักเกณฑ์ หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน
3. รับสมาชิกและจัดทำระเบียบสมาชิก
4. สืบรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
5. พิจารณาการให้กู้
6. ทำนิติกรรมสัญญา หรือดำเนินการเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน
7. จัดประชุมสมาชิกเพื่อทำการตกลง
8. จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับการจัดสรร

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

ในหมวดนี้กล่าวถึงแหล่งที่มาของเงินกองทุน และคุณสมบัติของสมาชิกกองทุน เงื่อนไขการจัดประชุมของสมาชิกกองทุน และสิทธิของสมาชิกกองทุนในการออกเสียงในที่ประชุม

หมวด 7 กองกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึงเงื่อนไขการกู้ยืมเงินของสมาชิกกองทุน คือรายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท รวมทั้งระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกผู้กู้จะต้องปฏิบัติ การชำระเงินคืน ระยะเวลาการชำระเงินคืนและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ต้องชำระ

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

กำหนดให้คณะกรรมการจัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด และแจ้งให้สมาชิกทราบ และมีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุ และกำหนดให้ทำท่างบการเงินภายใน 30 วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของทุกปี และกำหนดให้จัดสรรกำไรสุทธิตามหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด

หมวด 9 บทเฉพาะกาล

ในวาระเริ่มแรกให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการเลือกคณะกรรมการกองทุน ผู้มาประชุมจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน เมื่อครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีให้กรรมการกองทุนจับสลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุน

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านชนบน้ำเย็น

หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

มีสาระสำคัญสรุปโดยย่อได้ดังนี้

- ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บ้านชนบน้ำเย็น”
- ข้อ 2 สำนักงานกองทุน ตั้งอยู่ที่ อาคารห้องประชุม โรงเรียนบ้านชนบน้ำเย็น หมู่ที่ 4 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- ข้อ 3 ระเบียบนี้ใช้ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

- ข้อ 4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือเป็นแหล่งเงินทุนให้สมาชิก ส่งเสริมการออม บริการให้กู้ยืม และพัฒนาจิตใจสมาชิกให้มีจิตใจดี มีคุณธรรม
- ข้อ 5 แหล่งที่มาของเงินกองทุนประกอบด้วย เงินได้รับจัดสรร เงินบริจาค เงินค่าหุ้น เงินฝากสัจจะ และเงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน
- ข้อ 6 คุณสมบัติของสมาชิก ต้องเป็นผู้อาศัยอยู่ในบ้านชนบ้น้ำเย็น ไม่น้อยกว่า 1 ปี และเป็นผู้มีคุณธรรม
- ข้อ 7 การสมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องยื่นคำขอเข้าเป็นสมาชิก และมีคุณสมบัติตามข้อ 6
- ข้อ 8 ผู้เป็นสมาชิกต้องชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากสัจจะภายใน 3 วัน นับจากวันได้รับแจ้งเข้าเป็นสมาชิก
- ข้อ 9 การขาดจากการเป็นสมาชิกคือ ตาย ลาออก วิกลจริต ฝ่าฝืนระเบียบกองทุน ปิดบังความจริง นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และคุณสมบัติไม่ตรงข้อ 6
- ข้อ 10 สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใดๆ กับกองทุนสามารถลาออกจากการเป็นสมาชิกได้
- ข้อ 11 ผู้ขาดจากการเป็นสมาชิกสามารถยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้ แต่ต้องขาดจากการเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 1 ปี
- ข้อ 12 การเป็นสมาชิกในเบื้องต้น ให้สมาชิกร่วมบริจาคเพื่อเป็นทุนในการดำเนินการโดยความสมัครใจ
- ข้อ 13 ราคาหุ้นละ 10 บาท สมาชิกต้องถืออย่างน้อย 1 หุ้น แต่ไม่เกิน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด
- ข้อ 14 วิธีการชำระค่าหุ้นสมาชิก สามารถชำระโดยเงิน ผลผลิตทางเกษตร ผลผลิตทางกษตรแปรรูป งานจักสาน อาหารแปรรูปที่เก็บได้นาน ทรัพย์สินอื่นๆ หรือชำระโดยใช้แรงงานของสมาชิก
- ข้อ 15 เงินฝากสัจจะสมาชิก ต้องส่งทุกเดือน เดือนละเท่าๆกัน วงเงินไม่ต่ำกว่า 20 บาท สูงสุดไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน
- ข้อ 16 เงินรับฝาก สมาชิกสามารถนำเงินฝากวงเงินสูงสุดไม่เกินรายละ 5,000 บาทและจะถอนได้ไม่เกิน 1 ครั้งต่อเดือน ได้รับดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7 ต่อปี

ข้อ 17 พิจารณาเลือกบุคคลที่เหมาะสม มีความรู้และความชำนาญ เป็นคณะกรรมการจำนวน 15 คนภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ข้อ 18 คณะกรรมการประกอบด้วย ประธานกองทุน รองประธาน เลขานุการ เสรัญญิก ผู้ตรวจสอบภายใน และประชาสัมพันธ์

ข้อ 19 คณะกรรมการกองทุนมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

ข้อ 20 คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ข้อ 21 คณะกรรมการกองทุนต้องมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แต่ถ้ามีความจำเป็น ประธานอาจเรียกประชุมมากกว่า 1 ครั้ง และมีคณะกรรมการเข้าประชุมอย่างน้อยกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด

ข้อ 22 การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ถือเป็นข้างมาก และกรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงในการลงคะแนนหนึ่งเสียง

ข้อ 23 ประเภทการกู้ยืมต้องยืมไปเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

ข้อ 24 การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกผู้ขอกู้ต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้ ต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง

ข้อ 25 วงเงินกู้ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท ทั้งนี้ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม

ข้อ 26 การดำเนินการตามโครงการขอกู้ สมาชิกต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานเสนอกรรมการกองทุนทุกๆ 3 เดือน

ข้อ 27 การทำสัญญาเงินกู้ทุกประเภท ต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขกำหนด

ข้อ 28 หลักประกันเงินกู้ ต้องมีผู้ค้ำประกันจำนวน 2 คน สมาชิกหนึ่งคนมีสิทธิ์ค้ำประกันบุคคลอื่นได้ไม่เกิน 2 คน

ข้อ 29 การชำระคืนเงินกู้ ต้องชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายใน 1 ปี แบ่งเป็น 2 งวด ช่วงละ 6 เดือน

ข้อ 30 ดอกเบี้ยสามารถปรับขึ้น ลง ได้ตามภาวะเศรษฐกิจ โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 7 ต่อปี

ข้อ 31 กรณีผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ ให้ผู้ค้ำประกันทั้งสองคนเป็นผู้ชดใช้เงินกู้ไม่ว่ากรณีใดๆ

ข้อ 32 การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ให้คณะกรรมการนำกำไรสุทธิมาจัดสรรตามอัตราส่วนต่างๆ ที่ได้ตกลงไว้ในที่ประชุม

ข้อ 33 กองทุนจะจัดทำบัญชีเงินฝาก และบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบคอบเดือนละหนึ่งครั้ง แล้วคิดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุน

ข้อ 34 คณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีของกองทุน และรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อคณะอนุกรรมการสนับสนุน และจัดให้มีการประชุมใหญ่สมาชิกหลังสิ้นปีปฏิทินภายใน 30 วัน พร้อมจ่ายเงินปันผลให้สมาชิกในวันประชุมด้วย

ข้อ 35 ให้คณะกรรมการกองทุน นัดประชุมใหญ่สมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ข้อ 36 ภายใน 1 ปี ให้คณะกรรมการกองทุนประเมินการดำเนินงาน ตามระเบียบนี้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

ตอนที่ 3 หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 41 ของระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
 2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
- สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดดังนี้
1. เป็นผู้ที่มิชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปี

2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในศาสนา ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยรับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษความผิดที่กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิด

ฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน

แบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. จำนวนประชากรในหมู่บ้าน
2. จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน
3. อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน
4. ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน ทั้งผลผลิตด้านการเกษตรและการแปรรูปผลผลิต
5. รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. ผู้ประสงค์จะขอกู้ต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการกองทุนมีสิทธิอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท

3. ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมส่งสำเนาแบบคำขอกู้ให้แก่ผู้กู้และธนาคาร
ทราบ

4. การมีหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน
5. กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
6. กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ชำระคืนเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย
7. กรณีผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่กำหนด
8. กรณีผู้กู้ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์การขอกู้ให้คณะกรรมการมีสิทธิยกเลิกสัญญา

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการหนึ่งที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารการจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

โดยวัตถุประสงค์ของ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้านชนบท
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิต ให้มีทักษะในการบริหารจัดการซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
สำหรับในการวิจัยนี้ได้นำเสนอด้วยกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วมโมเดลซิป (CIPP MODEL)

CIPP MODEL คือกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่างที่มีอยู่ ซึ่งในการทำการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งกระบวนการประเมินได้ 4 ประเภท

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งบริบทหรือสถานะแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้คาดการณ์ถึงผลของการดำเนิน โครงการ

2. การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) เป็นการแสดงความสอดคล้องของปัจจัยภายในปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์ของ โครงการที่มีผลต่อความสำเร็จของ โครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) กระบวนการการดำเนินโครงการสามารถเปลี่ยนแปลงได้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้าค้นพบสิ่งที่ดีกว่า

4. การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (Product Evaluation) โดยพิจารณาจาก ผล (Output) ผลกระทบ (Effects) ผลทางอ้อม (Impacts) ซึ่งผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดต่างมีความสำคัญ

จากกระบวนการ CIPP MODEL นี้สามารถแบ่งการตัดสินใจควบคู่กับการประเมินดังกล่าวได้ 4 ประเภทดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง
3. การตัดสินใจในการปฏิบัติ
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษากรณีเฉพาะหมู่บ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เริ่มเข้าไปปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีการประเมินโครงการดังนี้

วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชนน้ำเย็นหมู่ 14 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เป็นวิธีการประเมินเชิงระบบ (System Theory, System Approach) ในรูปแบบ ชิฟฟ์โมเดล ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) เกิดขึ้นในยุคที่ 6 ยุคการขยายองค์ความรู้ทางการประเมิน (ค.ศ. 1958 – 1972) ซึ่งกล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน มีการกำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินการ ประเด็นปัญหาความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ การประเมินสภาพแวดล้อมนี้ ได้ถูกนำมาประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านชนน้ำเย็น และสมาชิกกองทุน สมาชิกผู้รู้รายบุคคล

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากรภายในหมู่บ้านชนน้ำเย็น ทั้งจำนวนสมาชิกภายในหมู่บ้าน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการ โครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน สำหรับการนำมาใช้ในการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านชนน้ำเย็น ทั้งระดับรวมทั้งหมดในหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้รู้)

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ และการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นนี้ ได้นำมาใช้ประเมินทั้งระดับหมู่บ้านและเฉพาะรายบุคคล (ผู้กู้)

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่นำไปใช้ต่อไป

สำหรับวิธีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชนบ้านเย็น หมู่ 14 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบ คือ

1. ระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. ระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการทำการประเมินโครงการซึ่งก็ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านชนบ้านเย็น หมู่ 14 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ซึ่ง

มีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่างๆ กันรวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 1,077 คน ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	89	คน
2.1 สมาชิกที่รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	51	คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	38	คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	474	คน
4. ผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	45	คน
5. ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน	5	คน

สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำการประเมินนั้นจะสุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ในแบบวิธีการทำรายงานตามแบบรายงาน (บร.) ต่างๆ เช่น ร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือน สมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 5 ราย หรือ เฉพาะคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และทราบว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด จำเป็นต้องมีการกำหนดตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ สำหรับคำว่า “ตัวแปร” และ “ตัวชี้วัด” มีความหมายคล้ายกัน และบางครั้งสามารถใช้แทนกันได้ แต่มีความแตกต่างกันในจุดเน้น ดังนี้คือ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือที่ต้องการศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

ตัวแปร หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่เมื่อเก็บข้อมูลจะได้ค่าตัวแปรไปสำหรับผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายในกลุ่มประชกรนั้นๆ และตัวแปรอาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและ โครงสร้างของสิ่งที่กำลังทำการประเมิน

สำหรับวิธีการในการกำหนดตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการมีวิธีการกำหนดอยู่ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดตัวชี้วัด / ตัวแปร

เป็นขั้นตอนการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ หรือประเด็นในการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาตัวแปรที่สำคัญที่จะนำมาสร้างตัวชี้วัดได้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการหรือประเด็นที่ต้องการประเมิน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัด

การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนของการจำแนกประเภทและลักษณะของตัวชี้วัดที่ได้ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิในการนำมาเพื่อกำหนดตัวชี้วัด

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดเกณฑ์ของตัวชี้วัด

เป็นขั้นตอนของการกำหนดเกณฑ์ที่แสดงระดับคุณภาพหรือระดับความพึงพอใจของตัวชี้วัดว่าจะมีลักษณะอย่างไรทั้งในลักษณะของเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ

เมื่อได้ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ต้องการแล้ว สามารถจำแนกตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการที่ทำให้เห็นชัดเจนคือ

ตัวชี้วัดและตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่

1. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้ดูแล

1.1 ตัวแปรและตัวชี้วัดบริบท

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- สภาพปัจจุบัน
- ด้านเศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน
- ด้านวัฒนธรรม
- ข้อมูลอื่นๆ เช่นแบบแผนการดำเนินชีวิต

1.2 ตัวแปรและตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- นโยบายของรัฐบาล
- เงิน 1 ล้านบาท
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

- ผู้สมัครขอกู้
- อื่นๆ เช่น นักศึกษาบัณฑิตกองทุนสะสมของหมู่บ้าน

1.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดขบวนการ ได้แก่

- การคัดเลือกผู้กู้
- การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ
- การรับชำระหนี้
- การทำบัญชี
- การช่วยหาตลาด
- กิจกรรมอื่นๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา

1.4 ตัวแปรและตัวชี้วัดผลผลิต ได้แก่

- จำนวนผู้ได้กู้
- ยอดเงินให้กู้
- กองทุนสะสม
- ชื่อเสียงของชุมชนอื่นๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน

2. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ตัวแปรและตัวชี้วัดบริบท ได้แก่

- ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือข่าย
- หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- หนี้ภายนอกระบบของผู้กู้
- อาชีพหลักของผู้กู้
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

2.2 ตัวแปรและตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- เงินที่กู้มาได้
- เงินอื่นๆ
- สถานที่และวัสดุคิบ
- เทคนิควิธีการทำงาน

- กำตั้งการทำงาน
- อื่นๆ เช่นนักศึกษาผ่านงาน

2.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดกระบวนการ ได้แก่

- การทำกิจการถูกวิธี
- การหาตลาดที่ดี
- การหาวัตถุดิบที่ดี
- การทำบัญชี
- การวิเคราะห์ประเมิน
- กิจกรรมอื่นๆ

2.4 ตัวแปรและตัวชี้วัดผลผลิต ได้แก่

- รายได้เป็นเงิน
- ผลเป็นสิ่งของ
- ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี
- ผลเป็นความพอใจ
- อื่นๆ เช่นนักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ทั้งสองหน่วยระบบ ทั้งหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบดำเนินการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายมีความเชื่อมโยงต่อกัน และความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นต้องประเมินทั้งสองหน่วยระบบนี้ร่วมกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านชั้นนำเย็น หมู่ 14 โดยผู้ประเมินได้ใช้เครื่องมือในการประเมิน ดังนี้

1. การสังเกตและการบันทึก

เป็นเครื่องมือที่นำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรม หรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสังเกต โดยจะต้องมีการบันทึกข้อมูลทันทีที่สังเกตเห็นเหตุการณ์นั้นๆ การสังเกตและการบันทึกมีทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เช่น บร.2 บร.7 บร.11 เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์

เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการข้อมูลเชิงลึก หรือจากกลุ่มเป้าหมาย ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างมาก เพราะต้องใช้เวลาเก็บข้อมูลแต่ละคนค่อนข้างนาน การสัมภาษณ์จะเป็นทั้งลักษณะการสัมภาษณ์แบบปิด คือตอบเพียง ใช่, ไม่ใช่, เป็น, ไม่เป็น, และการสัมภาษณ์แบบเปิด คือให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะส่วนบุคคลด้วย สำหรับวิธีการสัมภาษณ์นี้ใช้แบบรายงานต่าง ๆ เช่น บร.3 บร.7 บร.9 เป็นต้น

3. การสำรวจอย่างมีส่วนร่วม เช่น การทำประชาคม

4. การประชุมเวทีชาวบ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ต้องทำการเก็บรวบรวมแบ่งได้ 2 แหล่ง

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตัวเอง เช่น บร.1 บร.4 บร.11 เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลได้แล้ว เช่น จปฐ. กชช.2ค เป็นต้น

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด

เป็นขั้นตอนของการกำหนดข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดประสงค์ เพื่อให้ทราบลักษณะและระดับของข้อมูล และจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

2. กำหนดแหล่งข้อมูล

โดยแหล่งข้อมูลที่กำหนดขึ้นเพื่อทำการประเมิน คือ หมู่บ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

3. เลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กำหนดตามความเหมาะสมกับข้อมูลและจุดประสงค์ที่ต้องการวัด ทั้งนี้ยังมีการกำหนดไว้แล้วในแผนการปฏิบัติงานตามแบบรายงาน (บร.) ต่างๆ

4. เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

มีหลากหลายวิธีและมีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้ประเมินจึงเลือกวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ยังต้องได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

5. สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นขั้นตอนเพื่อที่จะได้เครื่องมือที่มีคุณภาพที่สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและเชื่อถือได้ สำหรับเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการประเมินโครงการครั้งนี้ คือ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

5.2 แบบรายงาน บร.2 (แบบข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

5.3 แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคดีที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.4 แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติตามรายเดือน)

5.5 แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

5.6 แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.7 แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

5.8 แบบรายงาน บร.8 (แบบรายงาน โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

5.9 แบบรายงาน บร.9 (แบบรายงานบันทึกการสัมภาษณ์)

5.10 แบบรายงาน บร.10 (แบบรายงานสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

5.11 แบบรายงาน บร.11 (แบบรายงานศึกษาเจาะลึกรายกรณี)

5.12 แบบรายงาน บร.12 (แบบรายงานการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง ซึ่งก่อนจะออกเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการวิธีการดำเนินการ เพื่อที่จะได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วน และวิธีการที่นำมาใช้ในการทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชั้นนำเย็น ผู้ประเมินใช้วิธีทำแบบสอบถาม (บร. ต่างๆ) การสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดเวทีชาวบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบรายงานต่างๆ (บร.) แล้ว ผู้ประเมินจะต้องแยกข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะคือ ข้อมูลเชิงปริมาณ (ตัวเลข) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (ทัศนคติ) และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อนำเสนอต่อๆ ไป โดยวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 วิธีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หรือการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การคำนวณค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือการวิเคราะห์โดยไม่ใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

หลังจากผู้ทำสารนิพนธ์ได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดต่าง ๆ ซึ่งประยุกต์จากรูปแบบการประเมินแบบชีพพีดังกล่าวที่กำหนดไว้ในบทที่ 3 เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์แบ่งได้ 6 ตอน ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ประเทศไทยยังไม่พ้นจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังเปราะบาง สืบเนื่องมาจากปัญหาที่รุนแรง ภาคประชาชนยังคงอ่อนแอมาก ประชาชนในชนบทมีรายได้น้อยไม่เพียงพอ กับภาระค่าใช้จ่าย เป็นผลมาจากปัญหาราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งมีภาระหนี้สินสูง ในขณะที่ประชาชนในเมืองมีรายได้น้อยลง อันเป็นผลมาจากการปรับตัวของภาคธุรกิจ โดยการเลิกกิจการ การปรับลดค่าใช้จ่าย หรือขนาดขององค์กร ในขณะที่กำลังซื้อภายในประเทศยังไม่เข้มแข็งพอ

ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงกำลังเผชิญ กับปัญหาการถดถอยของขีดความสามารถในการแข่งขัน อุตสาหกรรมหลายประเภทไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือ ระบบสถาบันการเงินยังไม่สามารถทำหน้าที่ตามปกติในการเป็นกลไกหลัก ในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ตลาดทุนไทยกำลังเผชิญกับภาวะซบเซาอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งระดมทุน และแหล่งลงทุนระยะยาวของระบบเศรษฐกิจและการเงินโดยรวม มิเพียงเท่านั้น รัฐบาลยังมีข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายการคลัง เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ สืบเนื่องมาจากภาระหนี้สาธารณะที่เพิ่มขึ้นมา ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมา ในช่วงที่รัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศนั้น เงื่อนไขปัจจัยสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจโลกยังไม่เอื้ออำนวยต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศผู้ค้ารายใหญ่ของไทยมีแนวโน้มเศรษฐกิจที่ชะลอตัว เหตุการณ์การก่อการร้ายในสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ยิ่งส่งผลให้เศรษฐกิจโลกเกิดความผันผวน และชะลอตัวลงอีกอย่างต่อเนื่อง

จากการที่โครงสร้างเศรษฐกิจไทย ในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันยังคงพึ่งพิงเศรษฐกิจโลกมาก โดยมีการส่งออกสูงถึงร้อยละ 58 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกย่อมส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทย อย่างมีอาจปฏิเสธได้ วิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคม อย่างมากมายในวงกว้าง การว่างงานยังอยู่ในอัตราที่สูงถึง 1.2 ล้านคน สัดส่วนนักเรียนต้องออกจากโรงเรียน เพราะครอบครัวไม่มีรายได้ส่งเสียสูงขึ้น ปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ปัญหาสุขภาพจิตที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี 2543 มีการจับกุมคดียาเสพติดถึง 256,925 ราย ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและเป็นระบบ ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคง และความมั่นคงของประเทศในที่สุด ภายใต้สถานการณ์วิกฤตและข้อจำกัดดังกล่าว

ดังนั้นรัฐบาลได้เร่งดำเนินมาตรการ กระตุ้นเศรษฐกิจผ่านโครงการต่างๆ เพื่อกระตุ้นการลงทุนและการบริโภคภายในประเทศ โดยมีเป้าหมายในการหยุดยั้งการหดตัวของเศรษฐกิจ พร้อมกันนั้น รัฐบาลได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคมใหม่ โดยมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจไทยอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ การสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเพื่อยกระดับขีดความสามารถ ในการแข่งขันของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง กับการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศ กับเศรษฐกิจโลกอย่างรู้เท่าทันภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด การยกระดับขีดความสามารถดังกล่าว จำเป็นจะต้องมีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการลงทุนให้แข็งแกร่ง และเร่งดำเนินการฟื้นฟูให้ ระบบสถาบันการเงินกลับคืนสู่ภาวะปกติ สามารถอำนวยสินเชื่อ เพื่อการลงทุนของภาคเอกชนตามปกติ ควบคู่ไปกับการวางกรอบแก้ ปัญหาพื้นฐานเพื่อบรรเทา และแก้ไขปัญหาการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และช่วยประชาชนผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถปรับตัว และสามารถสร้างงาน สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง (<http://oneyear.thaigov.go.th/>)

อย่างไรก็ตามปัจจุบันรัฐบาลได้มีการออกนโยบายออกมา เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ ซึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ถึงแม้จะเบื้องต้น แต่ก็ยังทำให้ประชาชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งอาจจะประสบความสำเร็จบ้างเป็นบางส่วน เนื่องจากต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่เคยเป็นอยู่ต่อไป

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม(SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่ง ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริม โดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และนโยบายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงานและส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม นโยบายปรับบทบาทภาคราชการ นโยบายการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นต้น

SMEs คือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัว ในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไป ของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่า วิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิสาหกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาค และของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนด้านการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อให้ราษฎรในชนบท เกิดการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะ ด้านอุตสาหกรรมในครอบครัว และเป็นการเพิ่มรายได้แก่ประชาชน ในชนบทได้ดำเนินโครงการ ซึ่งก่อให้เกิดการรวมกลุ่มราษฎร และพัฒนากิจกรรมกลุ่มอาชีพเบื้องต้น 512 กลุ่ม จากเป้าหมาย 150 กลุ่มสูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 241 การฝึกอาชีพอุตสาหกรรม ในครอบครัว 262 ครั้ง 4,567 คน จากเป้าหมาย 225 ครั้ง 6,950 คน การประสานภาคเอกชน ร่วมพัฒนาอุตสาหกรรมใน 969 หมู่บ้าน อนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนได้ทำโครงการ กระจายรายได้การผลิตสู่ชุมชน และท้องถิ่นขึ้นเพื่อเชื่อมโยงการลงทุน ไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตร เกษตรแปรรูปและกลุ่มอุตสาหกรรมเบา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลตาม โครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” และสนับสนุนการกระจายแหล่งผลิตไปสู่ชุมชนและตามหมู่บ้าน สร้างงานในชุมชน เพื่อใช้แรงงานคืนถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจน ประสานการแก้ไขปัญหาด้านปริมาณ และคุณภาพวัตถุดิบของอุตสาหกรรมแปรรูป จากภาคเกษตร เพื่อทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยที่ผ่านมาได้จัดประชุมสัมมนา ร่วมกับสภาอุตสาหกรรม และหอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช มีการนำกลุ่มแม่บ้านไปดู โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้วย(<http://oneyear.thaigov.go.th/>)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบาย ที่จะยกระดับนโยบายด้านการค้าต่างประเทศจากการเน้นเพียงเร่งรัดการส่งออก ในทุกระดับสู่การพัฒนาเครือข่าย การตลาดเข้าสู่ตลาดโลก และสามารถตอบสนองความต้องการ ของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง ได้อย่างทันการณ์ ทั้งนี้โดยในด้านการพาณิชย์ จะสนับสนุนและผลักดันให้ภาคเอกชน ยกระดับความพร้อมในการเผชิญ การแข่งขันเสรีในเวทีการค้าระหว่างประเทศ การพัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทย เป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้าสินค้า และบริการในภูมิภาค และเป็นศูนย์กลางการแสดงสินค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมการพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเร่งปรับปรุงประสิทธิภาพ การบริหารราชการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ในด้านการค้าสินค้า และบริการจะส่งเสริมให้กิจการของไทยสามารถครอบครองเทคโนโลยี และทรัพย์สินทางปัญญาที่มาจากแหล่งอื่น แล้วนำมาพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้สามารถทำการผลิต ที่มีความหลากหลายกว่าของเดิม ส่งเสริมธุรกิจค้าปลีกขนาดกลางและขนาดเล็กให้สามารถดำรงอยู่ได้ กำหนดมาตรการดูแลธุรกิจขนาดใหญ่ ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาบทบาท ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง สำหรับในด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการค้าเสรีในการค้าระหว่างประเทศ เน้นบทบาทเชิงรุกในเวทีการค้า และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สนับสนุนและผลักดันนโยบายการค้าเสรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน ส่งเสริมการค้าการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน และการค้าชายแดน การพัฒนาไปสู่ฐานการผลิตสินค้าหรือการให้บริการร่วมกันในภูมิภาค อีกทั้งจะส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านการค้า และการลงทุน และวิเคราะห์ผลกระทบต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทาง และยุทธศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

รัฐบาลมีนโยบาย ในการฟื้นฟูสภาพ และคุณภาพ การป้องกันการเสื่อมโทรม หรือการสูญสิ้นไป และการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน โดยจะบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการ ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการควบคุม และกำจัดมลภาวะ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้ในด้านนี้กำหนดมาตรฐาน ด้านสิ่ง

แวดล้อมของประเทศ และสร้างมาตรการในการควบคุมการนำเข้าสารเคมีสารพิษ และวัตถุอันตราย โดยยึดถือมาตรฐานสากลของประเทศที่พัฒนาแล้ว

1.1.5 ความเคือครืออนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการศึกษาผลกระทบ จากภาวะวิกฤตทาง เศรษฐกิจที่มีต่อครัวเรือนครั้งแรกในปี 2542 และได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปี 2544 การสำรวจครั้งนี้เป็นครั้งที่ 3 ทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลต่อเนื่องสำหรับเป็นตัวชี้วัดผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่มีต่อครัวเรือนกลุ่มต่างๆ โดยทำการสำรวจจากครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศประมาณ 16,500 ครัวเรือนในช่วงระหว่าง เดือนมีนาคม-พฤษภาคมและเดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2544 ผลจากการศึกษาที่สำคัญๆ สรุปได้ ดังนี้

1) ผลกระทบที่มีต่อรายได้ของครัวเรือน เมื่อให้ครัวเรือนเปรียบเทียบรายได้ของครัวเรือนในปี 2544 กับปี 2543 พบว่าครัวเรือนร้อยละ 62.3 รายงานได้ใกล้เคียงกันร้อยละ 28.0 รายงานว่ามีรายได้ลดลง โดยส่วนใหญ่มีรายได้ลดลงน้อยกว่าร้อยละ 25 ในขณะที่ครัวเรือนร้อยละ 9.7 รายงานว่า มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ มีรายได้เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 25 จะเห็นได้ว่าครัวเรือนที่รายงานว่ามีรายได้(ปี 2544 กับ ปี 2543) ใกล้เคียงกันนั้น มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับการสำรวจครั้งก่อน(ปี 2543 กับปี 2542) ในขณะที่ครัวเรือนที่รายงานว่ามีรายได้ ลดลงมีสัดส่วนลดลงอย่างเห็นได้ชัด

2) สาเหตุที่ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง การที่รายได้ของครัวเรือน ลดลงในปี 2544 นั้นส่วนหนึ่งเนื่องมาจากรายได้ จากการเกษตรลดลง โดยเกือบครึ่งหนึ่ง(ร้อยละ 47.2) ของครัวเรือนที่มีรายได้ลดลงรายงาน สาเหตุที่ทำให้รายได้ลดลง เนื่องจากราคาผลผลิตตกต่ำ สาเหตุที่สำคัญลำดับต่อมา คือ ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรที่สูงขึ้น และภัยธรรมชาติจากภาวะภัยแล้งและน้ำท่วม ทำให้รายได้จากการเกษตรลดลง โดยครัวเรือนทั่วประเทศที่มีรายได้ ลดลงรายงานสาเหตุดังกล่าว ร้อยละ 42.3 และ 37.8 ตามลำดับ นอกจากนั้น ครัวเรือนร้อยละ 31.6 ของครัวเรือนที่มีรายได้ลดลง รายงานว่ารายได้จากการประกอบธุรกิจ ที่ไม่ใช่การเกษตรลดลงและเลิกกิจการ การลดลงของเงินช่วยเหลือ ที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง ครัวเรือนที่มีรายได้ลดลง รายงานสาเหตุนี้ประมาณร้อยละ 19.0 และครัวเรือนร้อยละ 16.6 รายงานว่าสมาชิกในครัวเรือน ถูกลดเงินเดือนค่าจ้าง นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ อีกร้อยละ 11.7

3) วิธีการแก้ไขและบรรเทาปัญหา จากการที่รายได้ของครัวเรือนลดลง ครัวเรือนที่มีรายได้ลดลงส่วนใหญ่(ร้อยละ 74.6) แก้ไขหรือบรรเทาปัญหา โดยการปรับแบบแผนการบริโภคอาหาร

ครัวเรือนร้อยละ 41.9 แก้ไขปัญหาโดยการกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน ครัวเรือนร้อยละ 38.4 ทำงานมากขึ้น การถอนเงินออมออกมาใช้จ่าย เป็นวิธีการหนึ่งที่ครัวเรือนร้อยละ 29.3 ใช้บรรเทาปัญหาจากการที่รายได้ลดลง ครัวเรือนร้อยละ 28.8 ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล โดยเปลี่ยน ไปรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ หรือซื้อยามารักษาเอง และครัวเรือนร้อยละ 26.0 ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน นอกจากวิธีการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ครัวเรือนที่มีรายได้ลดลงยังใช้วิธีการอื่นๆ อีกเช่น กู้ยืมเงินจากกองทุนของรัฐ(ร้อยละ 17.5) การไปหางานทำยังต่างถิ่น(ร้อยละ 16.4) จำนำ จำนองทรัพย์สิน(ร้อยละ 11.1) ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ(ร้อยละ 9.8) ขายทรัพย์สิน(ร้อยละ 8.1) เป็นต้น สำหรับครัวเรือนที่บุตรหลานต้องลาออกจากสถานศึกษาหรือไม่สามารถเรียนต่อได้มีร้อยละ 2.9 และที่ต้องย้ายสถานศึกษาจากเอกชนไปรัฐบาลมีเพียงร้อยละ 1.6

(<http://www.nso.go.th/thai/stat/sociohs/socoeffect.htm>)

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถื่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถื่นชนบท

คำว่า “ชนบท” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า หมายถึง “บ้านนอก” และคำว่า บ้านนอก หมายถึง “เขตแดนที่ห่างจากตัวเมืองออกไป” คำจำกัดความดังกล่าวเป็นเพียงการบอกปริมณฑลของทั้งสองชุมชนเท่านั้น นักสังคมจิตวิทยาได้เสนอรายละเอียดที่เป็นลักษณะบางอย่างของชนบท ดังนี้

- 1) อาชีพชนบท มักจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น การปลูกข้าว ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
- 2) ขนาดของชุมชนมีขนาดเล็ก จึงทำให้คนในชุมชนรู้จักมักคุ้นกัน รับรู้เรื่องทุกข์สุขของครอบครัวเพื่อนบ้าน และพึ่งพาอาศัยกันได้ตามสมควร
- 3) การพึ่งพาธรรมชาติสูง โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ทำให้วิถีชีวิตผูกพันกับประเพณี ความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติสูงกว่าคนในเมือง ซึ่งอาจดำรงชีวิตต่างจากชีวิตคนในชนบท
- 4) ค่าครองชีพต่ำ คือ สามารถอยู่หากิน ได้ดีกว่าชุมชนเมือง ยังสามารถพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ ท้องนา ฝืนป่า แหล่งน้ำ เป็นแหล่งอาหารหรือผลิตอาหาร ได้
- 5) ไม่เคร่งเครียดกับการต่อสู้เพื่อการอยู่รอดเท่าวิถีชีวิตของชาวเมือง ซึ่งผูกพันกับค่าจ้าง ค่าแรงรายวัน การทำงานตามเวลาที่กำหนด การนัดหมายจึงเป็นเรื่องที่ชาวชนบทรับรู้ เมื่อเข้าไปทำงานในเมือง ต้องอาศัยความอดทนและทำงานหนักเพื่อแลกกับเงินเพียงเพื่อให้อยู่รอด

6) ความเจริญและเทคโนโลยีสมัยใหม่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบ การสื่อสารยุคใหม่ โทรสาร โรงแรม ร้านค้าที่ทันสมัยยังมีอยู่น้อย ความเจริญของชนบทจึงล่าช้ากว่าชุมชนเมือง ดังนั้นในการรับรู้ข่าวสารเป็นไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร

(http://www.rakbankerd.com/benny/01_jam/thaiinfor/country_info/index.html?topic_id=199&db_file=)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าคนในชนบทมีการพัฒนาค่อนข้างน้อย จึงทำให้เกิดความอ่อนแอขึ้น ผลก็เนื่องมาจากการที่รัฐบาล ให้ความสำคัญกับหน่วยงานอื่นมากเกินไป เช่น การอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เป็นต้น จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างสังคม เกิดการแบ่งชนชั้นวรรณะระหว่างคนจนกับคนรวย ไม่มีความสมดุลในการพัฒนาประเทศในทางเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลของพล ท่านนายกรัฐมนตรี พ.ศ.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร จึงได้มีนโยบายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินงานการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

1. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิถีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

2. การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชนการฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

1.1.7 ค่านิยมในกระแสของท้องถิ่นชนบท

ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น สืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสาร หรือสื่อต่างๆ มีความเจริญก้าวหน้าโอกาสที่รับรู้เอาค่านิยม จากโลกที่เจริญกว่าเป็นไปได้ง่าย ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท เหตุนี้เองที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ เนื่องจากค่านิยมบางอย่างไม่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น ชี้อรรถราคาแพง ๆ เสื้อผ้าราคาแพง ท่องเที่ยวต่างประเทศ ซื้อสินค้าที่หือดงจากต่างประเทศ ทำให้การพัฒนาประเทศเกิดความไม่สมดุลกันทางด้านเศรษฐกิจสังคม จิตใจ ทำให้ชนชั้นที่ค้อยโอกาสในสังคมถึกมีช่องว่างระหว่างคนรวย กับคนจน เมืองกับชนบท ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โสเภณี โรคเอดส์ เป็นต้น

เนื่องจากค่านิยมของต่างประเทศมีผลกระทบต่อระบบสังคมในเมืองไทย ทำให้ประชาชนชาวไทยรับเอาค่านิยมที่ผิดๆ เข้ามาเป็นจำนวนมากซึ่งถือได้ว่าเป็นความเสื่อมโทรมทางสังคมอย่างหนึ่ง รัฐบาลควรส่งเสริมการเรียนรู้ การปรับใช้วัฒนธรรมจากต่างประเทศใช้กับสังคมไทยให้เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยที่ยังคงเอกลักษณ์ไทย (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544)

บริบทระดับท้องถิ่น

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านซับน้ำเย็น

หมู่บ้านซับน้ำเย็นเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ.2523 หรือประมาณ 17 ปีมาแล้ว ซึ่งชื่อหมู่บ้านซับน้ำเย็น มีที่มาจาก ลักษณะภูมิศาสตร์ในหมู่บ้านมีตาน้ำจำนวนมากไหลออกมาจากหน้าดิน จึงทำให้หมู่บ้านมีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำกรเกษตร จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน “ซับน้ำเย็น” จนปัจจุบันคนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านซับน้ำเย็น เป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากบ้านนาแก คำบลนาคำ อำเภอตะกุ่มพุก จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังมาจากจังหวัดศรีสะเกษ และจากภาคอีสานตอนล่างเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุที่อพยพมาอยู่ในพื้นที่บ้านซับน้ำเย็นเพราะถิ่นเดิมมีความแห้งแล้งพื้นที่ทำกินมีน้อยจึงพากันอพยพมาเห็นว่าที่ดินยังไม่ถูกจับจอง และมีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะทำการเกษตรและเลี้ยง อาชีพหลักของคนกลุ่มแรกคือ ทำไร่ ทำสวน และทำการเกษตรต่าง ๆ

สภาพเดิมของภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านน้ำเย็นเป็นลักษณะเนินเขาเล็ก ๆ สลับกันไป ไม่ใช่พื้นที่ราบ สภาพป่าโปร่ง ภูมิอากาศหนาวเย็น ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้านน้ำเย็นมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับ	บ้านหนองมะค่า
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับ	บ้านคลองตาลอง
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับ	ตลาดน้อยหน้า
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับ	บ้านปางอโศก

2. สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันบ้านน้ำเย็น มีประชากรทั้งหมดจำนวน 563 เป็นชาย 226 คน หญิง 337 คน มีครัวเรือน 89 ครัวเรือน มีบ้าน 119 หลังคาเรือน

อาชีพหลักของประชากรหมู่บ้านน้ำเย็น คือ เกษตรกร ทั้งปลูกผัก พืชไร่ พืชสวน อาชีพเลี้ยงสัตว์ คือ โคเนื้อ โคนม

ด้านสาธารณูปโภค ปัจจุบันมีถนนลาดยางซึ่งสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 มีความยาวประมาณ 7,500 เมตร และไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านแล้วเมื่อ พ.ศ. 2535 การประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. 2540

3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านน้ำเย็น

ประชากรส่วนใหญ่ของบ้านน้ำเย็นประกอบอาชีพเกษตรกร ปลูกพืชไร่และผักสวนครัว รองมาคือรับจ้างและค้าขาย สำหรับพืชไร่ที่ปลูก คือ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และน้อยหน่า ผักสวนครัวประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ด้วย คือเลี้ยงโคนมและเลี้ยงโคเนื้อ ร้านค้าภายในหมู่บ้านเป็นร้านขายของชำ และร้านอาหารตามสั่งมี

รายได้ของประชากรอยู่ในระดับปานกลาง คือพอมีพอกิน เพราะส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้าง มีเพียงส่วนน้อยรายได้สูงซึ่งโดยมากจะอยู่ในกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงวัวนม

4. ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านหมู่บ้านน้ำเย็น ไม่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลเดียวกัน ภาษาพื้นบ้านของชาวบ้านน้ำเย็น คือ ภาษาโคราช และภาษากลาง ซึ่งชาวบ้านน้ำเย็นยังมีประเพณีที่สำคัญส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเพณีวันสำคัญทางศาสนาตามปฏิทินในแต่ละปี คือ

เดือนมกราคม ทำบุญประเพณีขึ้นปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณีวันมาฆบูชา
เดือนมีนาคม	ทำบุญประเพณีวันสารทไทย
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณีวันสงกรานต์
เดือนพฤษภาคม	ทำบุญประเพณีวันวิสาขบูชา
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณีวันเข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	ทำบุญประเพณีวันแม่แห่งชาติ
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณีวันออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณีวันลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ทำบุญประเพณีวันพ่อแห่งชาติ

นอกจากนี้แล้วยังมีวัฒนธรรมประเพณีทั่วไป เช่น การขึ้นบ้านใหม่ บวชนาค แต่งงาน งานศพ เป็นต้น

5. ข้อมูลด้านอื่น ๆ

ลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดี

ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งสำหรับบ้าน บ้านไคมา สิ่งที่สามารถแสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชนเข้มแข็ง คือ

ผู้นำชุมชน ของหมู่บ้านชัยน้ำเย็นแบ่งเป็นผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อ.บ.ต. พัฒนาชุมชน ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเหมือนกับผู้นำที่ทางราชการแต่งตั้งนั้น ได้แก่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ในหมู่บ้าน

การรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ขึ้นภายในหมู่บ้านเป็นอีกสิ่งหนึ่งแสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชน เพราะการรวมกลุ่มเกิดมาจากภาระที่ประชากรในหมู่บ้านมีความสามัคคีต้องการช่วยเหลือกันและกัน และทำให้หมู่บ้านมีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านมากขึ้น กลุ่มต่าง ๆ ที่มีในหมู่บ้านมากขึ้น กลุ่มต่าง ๆ ที่มีในหมู่บ้าน ได้แก่

- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ มีจำนวนสมาชิก 108 คน เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2544 ทุนของกลุ่มตั้งแต่ก่อตั้ง 2,520 บาท ปัจจุบันมีทุน 65,879 บาท กิจกรรมของกลุ่ม คือ เป็นเงินทุนสำรองให้สมาชิกสามารถกู้เงินฉุกเฉินได้ และต้องการให้สมาชิกรู้จักการเก็บออมเงิน โดยการเก็บเป็นเงินฝากหุ้นละ 100 บาท

- กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นการรวมกลุ่มในลักษณะการทำประกันชีวิตเพื่อหากมีการเสียชีวิต ผู้ทำประกันหรือเป็นสมาชิกกลุ่มจะได้รับเงินทดแทนโดยบุคคลซึ่งได้รับผลประโยชน์ผู้ตาย

- กลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน กิจกรรมของกลุ่ม คือ ช่วยให้สมาชิกมีดอกาสกู้ยืมเพื่อนำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพเดิมและการเริ่มต้นอาชีพใหม่

ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็งภายในชุมชนของหมู่บ้านชนน้ำเย็น คือ

1. ความสามัคคีภายในชุมชนยังอยู่ในระดับปานกลาง ยังคงมีความขัดแย้งกันแบ่งพรรคแบ่งพวก
2. ปัญหาเยาวชนกับยาเสพติด ยังคงมีอยู่ภายในหมู่บ้านแต่มีจำนวนไม่มากนัก
3. ปัญหาความยากจนภายในหมู่บ้านยังมีมาก เพราะประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งมีรายได้ไม่มากนัก
4. ด้านการศึกษาของประชากร ยังอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง และไม่ให้ความสำคัญกับการส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น

ลักษณะประชากร

หมู่บ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 มีจำนวนประชากร 563 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 226 คน เพศหญิง 337 คน

ตาราง 1 จำนวนของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

โดยแบ่งประชากรได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1	1 วัน – 14 ปีเต็ม	จำนวน 145 คน	คิดเป็นร้อยละ 26
กลุ่มที่ 2	15 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	จำนวน 250 คน	คิดเป็นร้อยละ 46
กลุ่มที่ 3	50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	จำนวน 90 คน	คิดเป็นร้อยละ 15
กลุ่มที่ 4	60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน 78 คน	คิดเป็นร้อยละ 14

จะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านชนน้ำเย็นอยู่ในวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยทำงาน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม กรณีศึกษาบ้านซับน้ำเย็น ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแล การประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

(1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์ บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) ประชาชนในหมู่บ้านมีความเข้าใจว่ารัฐบาลจัดตั้งโครงการนี้ขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือประชาชนในเรื่องเงินทุนในการประกอบอาชีพ เป็นการกระตุ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนและให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการบริหารกองทุนกันเอง

(2) เงิน 1 ล้านบาท จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่าประชาชนร้อยละ 90 มีความเข้าใจว่า เงินกองทุน 1 ล้านบาท จากรัฐบาลจะเข้ามาช่วยเหลือประชาชนในเรื่องของเงินทุน เพื่อการประกอบอาชีพ และใช้เป็นเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านได้ และเข้าใจว่าเงิน 1 ล้านบาท ที่ได้มา รัฐบาลให้มาเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ และเงิน 1 ล้านบาท ที่ได้ควรจะต้องอยู่ต่อไปด้วยการกู้และชำระคืนเพื่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ ใ้กู้ต่อไปหากสมาชิกกองทุนทุกคนรักษาสัญญาและมีความซื่อสัตย์ในการชำระคืนเงินกู้

(3) คณะกรรมการหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซับน้ำเย็น พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเข้าใจนโยบายดังกล่าวเกิดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนช่วยเหลือเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระบบให้เกิดการหมุนเวียนเงินมากขึ้น และที่สำคัญโครงการกองทุนหมู่บ้านที่เกิดขึ้นเท่ากับเป็นการทดสอบความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนกันเอง

(4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน จากการสัมภาษณ์สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซับน้ำเย็น พบว่า สมาชิกผู้กู้มีความเห็นตรงกันว่าทุกคนควรชำระเงินคืนให้กับกองทุนตามที่กำหนด เพราะการกู้เงินจากกองทุนเพิ่ม การกู้ยืมที่เสียดอกเบี้ยต่ำ การรักษาสัญญาในการชำระคืนเท่ากับเป็นการสร้างเครดิตในการกู้ยืมครั้งต่อไป และเงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะเป็นการหมุนเวียนให้สมาชิกคนอื่น ๆ กู้ต่อไป

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

(1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้านชั้นนำยื่น เป็นไปตามระเบียบของกองทุนทุกประการ ผู้กู้ทุกรายมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ระเบียบกองทุน กำหนด

(2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การทำบัญชีของกองทุนมีเหรียญกษาปณ์ของกองทุน เป็นผู้รับหน้าที่ในการทำบัญชี ซึ่งบุคคลที่รับผิดชอบในส่วนที่ทำบัญชีก็พอจะมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีของกองทุนมีความถูกต้อง และถ้ามีปัญหา ก็จะขอคำปรึกษาผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นประธานกองทุน

(3) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ พบว่าทางคณะกรรมการกองทุนได้แนะนำสมาชิกผู้กู้ว่าเงินที่กู้ยืม จากกองทุนให้สมาชิกทุกคนนำเงินที่กู้ยืมจากกองทุนไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของ โครงการที่ขอกู้ และมีการตั้งคณะกรรมการติดตามผลหลังจากการสมาชิกกู้เงินจากกองทุนไประยะหนึ่ง

(4) การรับชำระหนี้ พบว่า ในการรับชำระหนี้เงินกู้คืน พบว่า ยังไม่มีการชำระคืนเพราะ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านชั้นนำยื่น กำหนดให้ชำระเงินกู้จากกองทุนคืนเป็นรายปีขณะนี้ยังไม่ครบ กำหนด

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

(1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- จำนวนผู้กู้เงินจากกองทุนในปัจจุบันมีทั้งหมด 51 ราย จากสมาชิกทั้งหมด 89 คน
- ยอดเงินที่ให้สมาชิกกู้ไปทั้งหมด 743,500 บาท (เจ็ดแสนสี่หมื่นสามพันห้าร้อยบาท ถ้วน)

(2) ผลกระทบโดยตรง

- จำนวนสมาชิกผู้กู้ได้ 51 ราย
- จำนวนเงินสะสมปัจจุบัน (กรกฎาคม 2545) 29,100 บาท (สองหมื่นเก้าพันหนึ่งร้อยเจ็ด บาทถ้วน)
- การขยายกิจการของผู้กู้พบว่าสมาชิกที่กู้ยืมเงินจากกองทุนพบว่า ประชาชนลดการ เป็นหนี้ในระบบเพราะว่าสมาชิกได้นำเงินกู้จากกองทุนไปเป็นทุนสำรองในการ ประกอบอาชีพของตัวเองซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านคือ อาชีพทางการเกษตร เช่น นำไปเป็นทุนไถไร่ ซ้อมเมล็ดพันธุ์ ซ้อมลูกโคนม เป็นต้น

(3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็งจากการบริหารจัดการกองทุนที่ดี เนื่องจากกองทุนมีการจัดการระบบการทำงานของคณะกรรมการที่มีความรอบคอบ มีการประสานงานที่ดี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่สมาชิก
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เพราะว่าสมาชิกกู้เงินจากกองทุน 1 ล้านบาท ของหมู่บ้าน ลดการพึ่งพานายทุนลดการเป็นหนี้ในระบบที่ต้องเสียดอกเบี้ยค่อนข้างแพง

ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบของการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ผลการประเมินบริบท เฉพาะตัวของหน่วยระบบ B

- (1) ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ จากการสัมภาษณ์ผู้กู้แต่ละรายพบว่า 90% มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการอยู่ก่อนแล้ว เพราะว่าบ้านชนบทมีกองทุนให้สมาชิกในหมู่บ้าน กู้ยืมอยู่ก่อนแล้วทั้ง 1 กองทุน คือ กองทุนกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์
- (2) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว พบว่าสมาชิกผู้กู้ประมาณ 85% มีความสามารถในการดำเนินกิจการพอสมควร เนื่องจากมีประสบการณ์มาก่อน เช่น กู้เงินไปเป็นทุนเพื่อการเกษตร ส่วนใหญ่ประชาชนในหมู่บ้านมีอาชีพทางการเกษตรอยู่ก่อนแล้วเงินที่กู้ยืมจากกองทุนมาเพื่อขยายกิจการของตนเองต่อไป
- (3) มีสมาชิกบางคนนำเงินกู้ยืมจากกองทุนไปชำระหนี้ในระบบให้กับนายทุน
- (4) อาชีพหลักของสมาชิกผู้กู้ พบว่า ผู้กู้แต่ละรายจะประกอบอาชีพที่คล้ายกัน คือ อาชีพทางการเกษตร คือ ทำไร่ข้าวโพด ทำสวนน้อยหน่า เลี้ยงสัตว์ ปลูกผักสวนครัว เป็นต้น
- (5) รายได้ของครอบครัวพบว่า ผู้กู้แต่ละรายมีรายได้ของครอบครัวที่แตกต่างกัน โดยเฉลี่ยต่อปีแต่ละครอบครัวมีรายได้ประมาณครอบครัวละ 50,000 – 80,000 บาทต่อปี

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

- (1) จำนวนสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จากกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านชั้นนำยื่น กำหนดให้สมาชิกกู้ยืมได้ไม่เกินรายละ 20,000 บาท และผู้กู้แต่ละราย จะได้ยอดเงินกู้ไม่เท่ากันแล้วแต่ทางคณะกรรมการกองทุนจะพิจารณา ความเป็นไปได้ของโครงการเสนอจากสมาชิกกองทุน
- (2) สถานที่และวัตถุประสงค์พบว่า สมาชิกผู้กู้ประมาณ 90% ทำการประกอบอาชีพทางการเกษตร อยู่ภายในหมู่บ้าน
- (3) เทคนิควิธีการทำงาน พบว่า สมาชิกผู้กู้แต่ละรายมีเทคนิค และวิธีการทำงานที่คล้ายคลึงกัน คือ ทำตามบรรพบุรุษที่เคยทำติดต่อกันมา และมีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้แทนแรงงานคนมากขึ้น
- (4) กำลังทำงาน พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีกำลังทำงานโดยใช้แรงงานจากสมาชิกครอบครัวจะมีการจ้างงานเป็นครั้งคราว เพราะกิจการที่สมาชิกผู้กู้ดำเนินการอยู่ส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็ก

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- (1) การดำเนินกิจการ จากการสำรวจผู้กู้แต่ละรายพบว่าผู้กู้ที่ทำการประกอบอาชีพทางการเกษตรจะนำเงินกู้ไปเป็นทุน เช่น นำเงินไปซื้อเมล็ดพันธุ์ ค่าไถ่ ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เป็นต้น
- (2) การหาตลาดที่ดี พบว่า สมาชิกผู้กู้จะนำผลผลิตแต่ละรายมารวมกัน แล้วรวมกลุ่มกันเพื่อหาตลาดจำหน่ายสินค้าหลาย ๆ ที่เพื่อ เปรียบเทียบราคาและมีอำนาจต่อรองในการขายสินค้า
- (3) การทำบัญชี พบว่า ผู้กู้แต่ละรายไม่มีการทำบัญชีที่ถูกต้อง เนื่องจากสมาชิกบอกว่าไม่เคยทำบัญชีมาก่อน บางรายก็ทำบัญชีเป็นเพียงบัญชีรายรับ รายจ่ายเท่านั้น
- (4) การวิเคราะห์และการประเมินพบว่า การประกอบอาชีพของสมาชิกยังประกอบอาชีพดั้งเดิมตามบรรพบุรุษที่เคยทำติดต่อกันมา เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากทางภาครัฐและยังไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

(1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- รายได้เป็นตัวเงิน พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนร้อยละ 70 มีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจาก การขายผลผลิตและไม่ต้องเสียดอกเบี้ยที่แพงให้แก่รายทุน แต่ก็มีสมาชิกบางส่วนยังมีรายได้ไม่เพิ่มเพราะกิจการยังไม่สามารถสร้างรายได้ เช่น กลุ่มผู้กู้เงินไปเลี้ยงสัตว์ เช่น โคเนื้อ โคนม

- ผู้กู้ได้ผลิตเป็นสิ่งของ พบว่า ผู้กู้ที่ทำการ เลี้ยงโคเนื้อ และ โคนม ซึ่งกำลังเพาะเลี้ยงให้เติบโตและสามารถขยายกิจการได้ในอนาคต

(2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

- สมาชิกผู้กู้แต่ละรายลดการเป็นหนี้ในระบบ ทำให้ไม่ต้องกังวลว่าผลผลิตที่ได้จะไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้รายทุน

- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนเพื่อนำเงินซื้อ โคเนื้อ และ โคนม ด้วยการนำเทคนิคที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พบว่า การปลูกหญ้าผสมอาหารให้วัวได้เองและการเก็บหญ้า ฟางแห้งไว้ให้วัวกินในฤดูแล้ง

(3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนมีการพึ่งพาตนเอง

- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

- สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนมีความสามัคคีกันมากขึ้น เพราะประชาชนมีการรวมกลุ่มกันทำงานเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้กู้นำคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบเพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตของหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จเงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอหน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

ผลการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้เงินจากกองทุน บ้านชนน้ำเย็น ไปประกอบอาชีพ คือ อาชีพทางการเกษตร ปลูกพืช ทำไร่ข้าวโพด 11 ราย เลี้ยงวัวนม 31 ราย และค้าขาย 20 ราย

(1) อาชีพทำไร่ข้าวโพด การใช้ปัจจัยนำเข้าที่ดีด้านคุณสมบัติและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ เงินลงทุนเพื่อนำมาใช้ประกอบการที่เพียงพอ เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่าไถ่ไร

- การมีกระบวนการที่ดี ได้แก่ เมื่อใกล้ฤดูปลูกข้าวโพดช่วงประมาณปลายเดือนเมษายน ต้องมีการไถไร่เพื่อเตรียมดินไว้เพาะปลูก การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ หยอดข้าวโพดแทนแรงงานคนที่รวดเร็วขึ้นเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

- การได้ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ข้าวโพดให้ผลผลิตที่ดีปริมาณที่เหมาะสม และขายได้คุ้มกับการลงทุน

(2) อาชีพเลี้ยงวัวนม

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินกู้ยืม จากกองทุนเพื่อนำมาลงทุนสำรองใช้จ่ายในกิจการเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว

- มีกระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการผลิตเครื่องตัดหญ้า ตัดฟาง ขึ้นเอง เพื่อลดรายจ่าย มีการทำโรงเรือนเก็บฟางแห้งไว้ให้วัวกินในฤดูแล้ง มีการให้อาหารวัวที่เหมาะสมกับวัวแต่ละตัว

- ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ แม่วัวสามารถผลิตน้ำนมได้ปริมาณที่พอเหมาะ คือ อย่างน้อย วัวตัวหนึ่งต้องได้น้ำนมวันละ 20 กิโลกรัม

(3) อาชีพขายของชำ

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุนกู้ยืมจากกองทุนเพื่อนำมาลงทุนสำรองใช้จ่ายในกิจการเดิมที่ประกอบอยู่ก่อนแล้ว

- มีกระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการแสวงหาสินค้าที่จะนำมาขายในหมู่บ้านจากหลายที่เพื่อนำมาเปรียบเทียบราคาเพื่อที่จะซื้อสินค้ามาขายได้ในราคาถูก มีการจัดวางร้านค้าให้สะอาดจัดสินค้าเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการขาย

- ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ร้านค้ามีสินค้าหลากหลายและปริมาณเพิ่มขึ้น สินค้าเพียงพอต่อผู้บริโภคภายในหมู่บ้าน ทำให้การค้าขายดีและมีกำไรมากขึ้น

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรณีศึกษาบ้านซับน้ำเย็นเพื่อทราบว่าบรรลุป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

(1) การเกิดกองทุนพบว่า การเกิดกองทุน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านซับน้ำเย็น นั้นสามารถช่วยแก้ปัญหาในหมู่บ้านได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านลดการเป็นหนี้ในระบบของนายทุนที่มีดอกเบี้ยสูง แต่อาชีพส่วนใหญ่ยังอาศัยธรรมชาติอยู่มากเพราะการทำไร่ ทำสวนของประชาชนแหล่งน้ำไม่เพียงพอจากการสัมภาระประชาชนในหมู่บ้านอยากให้รัฐบาลส่งวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพเสริมเพื่อให้เกิดรายได้โดยไม่ต้องรอผลผลิตจากการเกษตรเพียงอย่างเดียว

(2) ระบบการบริหารกองทุนพบว่า การบริหาร กองทุนของหมู่บ้านซับน้ำเย็นค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าได้ประธานกองทุนและคณะกรรมการที่เข้มแข็งและสมาชิกทุกคนก็ให้ความร่วมมือ

(3) การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านขาดโอกาสในการเรียนรู้เพราะในหมู่บ้าน ไม่มีห้องสมุดในการค้นคว้า ขาดหอกระจายข่าวในการประชาสัมพันธ์

(4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนได้รับความรู้เรื่องเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีการนำเอาหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้

(5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า คณะกรรมการมีความรู้และความยุติธรรม และสมาชิกภายในชุมชนหรือหมู่บ้านมีความสามัคคี มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

(1) ปัจจัยด้านบวกพบดังนี้

- การมีคณะกรรมการกองทุนที่เข้มแข็ง
- การมีความสามัคคีในหมู่บ้าน
- การมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน
- การมีผู้นำหมู่บ้านที่มีคุณธรรม
- มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก

(2) ปัจจัยด้านลบพบดังนี้

- มีประชาชนในหมู่บ้านจำนวนมากไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านหนังสือไม่ออก
- ปัญหาด้านการพนัน เช่น หวยได้ดิน เล่นไพ่

- ปัญหาด้านยาเสพติด เช่น เหล้า ยาบ้า

การเกิดองค์กรและเครือข่ายการเรียนรู้

การเกิดองค์กรและเครือข่ายการเรียนรู้พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันเกิดการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้าน หรือตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อนำความรู้ที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพของตน

ความเข้มแข็งของชุมชน

- (1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า
 - ประชาชนในชุมชนหรือหมู่บ้านมีแหล่งเงินทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
 - ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถบริหารจัดการกองทุนเองได้
 - เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถ และการแก้ไขปัญหาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน
- (2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่นพบว่า
 - ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น
 - ต้องให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง
 - คนในชุมชนต้องถือคุณประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
 - ต้องมีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยราชการและเอกชน

บทที่ 5

สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชนับน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการดำเนินการ

ผลการดำเนินการ กรณีบ้านชนับน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการดำเนินการทั้ง 2 ระบบ คือ ระบบ A และระบบ B สรุปได้ดังนี้

ผลการดำเนินการหน่วยระบบ A คือ หน่วยบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้พบว่า

1. ประชาชนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชนับน้ำเย็น มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ว่ารัฐบาลจัดตั้งโครงการนี้ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนในเรื่องเงินทุน เพื่อประกอบอาชีพ
2. เงิน 1 ล้านบาท ที่ทางรัฐบาลจัดสรรให้ นั้นควรอยู่ต่อไปด้วยการชำระหนี้คืนกับกองทุนเพื่อเป็นแหล่งทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกท่านอื่นต่อไป
3. ทักษะคิดของประชาชนของหมู่บ้านชนับน้ำเย็น ที่มีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึก ภูมิใจที่รัฐบาลมองเห็นความสำคัญกับปัญหาความยากจนของคนในประเทศ และที่สำคัญ โครงการกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นเท่ากับเป็นการทดสอบความสามารถของคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนเอง
4. กระบวนการคัดเลือกสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุน พบว่าผู้กู้ทุกรายมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กองทุนกำหนด

ผลการประเมินของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ดูแลรายพบว่า

1. ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้ส่วนใหญ่ มีประสิทธิภาพดำเนินกิจการอยู่แล้วทำให้กิจการของผู้เป็นไปตามปกติ

2. ความรู้ความสามารถของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้มีความสามารถในการดำเนินกิจการพอสมควรเนื่องจากมีประสบการณ์มาก่อน เช่น ผู้กุนำเงินมาเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ
3. อาชีพหลักของผู้กู้ พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านชั้นน้ำเย็นมีอาชีพส่วนใหญ่ที่คล้ายกันคืออาชีพทางการเกษตร เช่น ทำไร่ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ สวนน้อยหน่า
4. รายได้ของครอบครัวผู้กู้ พบว่ามีความแตกต่างกันไป แล้วแต่นขนาดกิจการของผู้กู้แต่รายได้โดยเฉลี่ยของผู้กู้ต่อรายปีคือประมาณ 30,000–50,000 บาทต่อปี

อภิปรายผล

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านชั้นน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา บรรลุจุดประสงค์ทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

1. กองทุนบ้านชั้นน้ำเย็นเกิดขึ้นได้พบว่าประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนให้ความร่วมมือกันและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของราชการ เช่น พัฒนาการอำเภอ
2. การบริหารกองทุนบ้านชั้นน้ำเย็นมีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างถูกต้องและได้ประสานกองทุนที่มีศักยภาพ มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และมีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี
3. มีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนบ้านชั้นน้ำเย็น เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีการแสดงความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างสม่ำเสมอ
4. การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนบ้านชั้นน้ำเย็น มีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ
5. การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนในท้องถิ่น พบว่าคนในชุมชนบ้านชั้นน้ำเย็น มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของคนในหมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อไม่เกิดปัญหาซ้ำซาก เช่น

- กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์วัว
- กลุ่มเกษตรกรปลูกน้อยหน่า

2. ปัจจัยด้านลบ

- คนในชุมชนบางกลุ่ม ยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของนายทุน ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างแพง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียน
- ประชาชนบางกลุ่มยังเล่นการพนัน เล่นไพ่ เล่นหวยใต้ดิน ซึ่งปัจจุบัน เดือนหนึ่ง ๆ มีการเล่นหวยกันถึง 4 ครั้ง คือ ทุกวันที่ 1,10,16,20 ของเดือน
- อาชีพของประชาชนในชุมชนยังพึ่งพาธรรมชาติอยู่มาก ถ้าปีไหนฝนไม่ตกตามฤดูกาลพืชผลทางการเกษตรของคนในชุมชนก็ได้รับความเสียหาย

การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้านชนับน้ำเย็น ผู้ทำสารนิพนธ์ได้สร้างเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ภายในชุมชนได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงวัวเนื้อ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความเข้มแข็งแกร่ง ในการดำเนินโครงการตลอดจนสร้างเครือข่ายกับองค์กรนอกชุมชน คือให้ประชาชนในหมู่บ้านที่เลี้ยงวัวอยู่ก่อนแล้ว และกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนที่ซื้อวัวมาเลี้ยง ให้มีการรวมกลุ่ม โดยการเชิญวิทยากรจากกรมปศุสัตว์มาให้ความรู้ แนะนำการเลี้ยงวัว การบำรุงรักษาการเก็บอาหาร การตลาด ตลอดจนการค้าประกันกลุ่ม ให้มีการประสานงานกัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสามัคคีเพื่อเป็นฐานให้เศรษฐกิจในชุมชนเข้มแข็งขึ้น

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านชนับน้ำเย็น มีดังนี้

1. ความรัก ความผูกพัน และความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ของคนในหมู่บ้าน ความผูกพันซึ่งกันและกันนี้เองทำให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจทำงานเพื่อชุมชน อย่างแท้จริง

2. การจัดตั้งกลุ่มทำงานนับว่าเป็นรูปแบบการทำงานที่ประสบ... เร็ว และมั่นคงมีการจัดการและบริหารกลุ่มที่ดี

3. การที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ มีความยุติธรรม มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาต้องฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อการบริหารกองทุนผ่านช่วงเวลาไประยะหนึ่ง เมื่อสมาชิกผู้กู้เงินก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนทั้งต้นและดอกเบี้ย ก็จะทำให้กองทุนเติบโตขึ้น และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านต่อไป

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจภายในชุมชนเข้มแข็งกว่าเดิม

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน กรณีศึกษาระเบียบข้อบังคับกองทุนบ้านชันน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 คือระเบียบข้อบังคับข้อที่ 11 ว่าด้วยผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกภาพอาจยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกเป็นสมาชิกใหม่ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นผู้ขาดจากการเป็นสมาชิกติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี ขอเสนอแนะว่าผู้ขาดจากการเป็นสมาชิกหนึ่งปีถึงมีสิทธิ์ขอกลับมาสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้นั้น ~~รัฐ~~กำหนดนานเกินไปอยากให้เปลี่ยนมาเป็นหกเดือน ~~จะ~~จะเหมาะสมกว่า

2. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนฯ ของคณะกรรมการกรณีศึกษาบ้านชันน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 การบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนฯ ของหมู่บ้านชันน้ำเย็นพบว่าอำนาจสิทธิ์ขาดจะอยู่กับคณะกรรมการผู้ชาย อยากให้กระจายอำนาจมาให้ฝ่ายสตรีบ้าง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 อยากให้คณะกรรมการกองทุนทุกคนศึกษาระเบียบข้อบังคับของกองทุน ให้เข้าใจมากกว่าเป็นอยู่ เพราะเวลาที่สมาชิกขอคำปรึกษาจะได้ให้คำปรึกษากับสมาชิกได้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 คือเรื่องของเวลา อยากให้คณะกรรมการรักษาเรื่องเวลา คือให้เข้าประชุม ตามกำหนดหรือตรงเวลาให้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 เวลาที่มีการประชุมใหญ่ อยากให้คณะกรรมการทุกคนช่วยกันประชาสัมพันธ์ ให้สมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านทราบโดยทั่วถึง

3. ข้อเสนอแนะ การนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง เพื่อไปพัฒนากิจกรรมอาชีพ ของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 อยากให้สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนรวมกลุ่มกันให้มากกว่านี้ กล่าวคือ อยากให้สมาชิกที่กู้เงินจากกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพที่เหมือนกันมารวมกลุ่มกัน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 อยากให้สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนไปพัฒนาอาชีพให้มีการทำบัญชีด้วย เพราะการสัมภาษณ์พบว่าไม่มีการจัดทำบัญชีกันเลย

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 คืออยากให้สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนไปพัฒนาอาชีพของตนเองนั้นให้นำ เงินไปพัฒนาอาชีพจริง ๆ ยังพบว่าบางรายนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ที่สารนิพนธ์ หลังจากเข้าไปศึกษาและประเมินโครงการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดีศึกษากองทุนบ้านชนน้ำเย็น หมู่ 14 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ถึงแม้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนจะต้องลดปัญหาการเป็นหนี้ในระบบ ให้กับประชาชนได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็มีประชาชนบางส่วนยัง ไปอาศัยกู้เงินนอกระบบอยู่เพราะการกู้ เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีข้อจำกัดกู้ยืม ได้ค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ไม่เพียงพอต่อการลงทุนจึงไม่กู้เงินจากเอกชน หรือนายทุนอยู่ จึงอยากเสนอแนะว่าถ้าการบริหารไป สักระยะหนึ่ง ถ้ากองทุนมีกำไรอยากให้เพิ่มวงเงินกู้ให้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 หน่วยงานของรัฐบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี กันอย่างแท้จริง หน่วยงานของรัฐบาลต้องเสียสละอย่างจริงจัง และตั้งอยู่บนความยุติธรรม การทำงาน มิได้ทำอย่างผิวเผินตามหน้าที่ แต่ต้องทำอย่างจริงจัง ให้ชุมชนรักษาความสามัคคีของชุมชนที่มีมาตั้ง แต่ดั้งเดิมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 หน่วยงานของรัฐควรส่งวิทยากรไปช่วยพัฒนา ภูมิปัญญาดั้งเดิมให้ ผูกกับภูมิปัญญาใหม่ที่ทันสมัยเพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็ง และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถยื่นหยัดอยู่ได้ โดยการดึงความรู้ความสามารถของคนในหมู่บ้านหรือชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 5 ส่งเสริมให้รักษาวัดชนธรรมประเพณีของชุมชนให้ยืนยาวสืบไป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 6 พยายามอนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด และนานที่สุด โดยการชี้้นำให้คนในชุมชนเห็นตัวอย่างว่า ชุมชนของตนเองมีของดีที่สามารถอวดคนอื่นได้อย่างน่าภาคภูมิใจ ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาของชุมชน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 7 ส่งเสริมการทำงานกลุ่มให้เป็นระบบทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็กลุ่มสัปดาห์ กลุ่มกองทุนนุ้ยเพื่อการเกษตร ให้คนทุกวัยมีกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 8 ส่งเสริมผู้นำทุกกลุ่มให้มีความเสียสละ เพื่อกลุ่มอย่างแท้จริงให้เป็นตัวอย่างที่ดีของสมาชิก

ข้อเสนอแนะข้อที่ 9 การที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปใช้ในชุมชนอย่างรวดเร็ว อาจทำลายวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาดั้งเดิม ให้เลือนหายไปมากที่สุด ควรพัฒนาด้วยความระมัดระวัง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545). ชุดวิชาวิจัยชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545). ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ. (2544). ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน. นครราชสีมา: ศีพร้อม.
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. (2542). การประเมินโครงการแนวคิดแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). รวมบทความทางการประเมินโครงการ (หน้า 221 – 234). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: สหพัฒนาการพิมพ์.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2544). คู่มือประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: อรุณสภาคณาจารย์.
- <http://www.moi.go.th/i> <http://www.cdd.moi.go.th/may151.htm>
- <http://www.ScB.Co.th> http://www.gototfb.com/pdf/FinancialStatement/TFB2001_Thai.pdf